

การสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนใต้สะพานโซน 1

แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร¹

Building a network for fire prevention and suppression of communities under the bridge zone 1, Thung Khru Subdistrict, Thung Khru District, Bangkok.

เดโชวัต ด้วงเอียด²

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กานต์ บุญยะกาญจน³

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่าย ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรค การสร้างเครือข่าย และศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาเครือข่าย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากเอกสาร เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการศึกษาวิจัยจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ หัวหน้าสถานี ผู้ช่วยหัวหน้าสถานี หัวหน้าชุดปฏิบัติการสถานีดับเพลิงและกู้ภัยทุ่งครุ ประธานชุมชน และประชาชนในชุมชนใต้สะพานโซน 1

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนใต้สะพานโซน 1 และสถานีดับเพลิงและกู้ภัยทุ่งครุได้มีส่วนร่วมกันตั้งแต่การริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา โดยการลงพื้นที่สำรวจ ตรวจสอบ มีการวางแผน ทั้งแผนก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ มีการดำเนินการมีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้น มีการติดตามประเมินผลเมื่อมีเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยแล้วนั้น สามารถทำให้การเกิดเหตุอัคคีภัยลดน้อยลงลงมาน้อยเพียงใด โดยมีสภาพปัญหาและอุปสรรค ทั้งด้านนโยบายและองค์กรของรัฐ เช่น การขาดงบประมาณ การขาดกำลังเจ้าหน้าที่ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประชาชน เช่น การขาดความตระหนักถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากอัคคีภัย และปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เช่น สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนยากจนหาเช้ากินค่ำ สังคมสภาพความเป็นอยู่เป็นชุมชนแออัด แนวทางในการพัฒนาเครือข่าย ต้องเริ่มพัฒนาจากคน คือ เสริมสร้างจิตสำนึกให้ตระหนักถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น ให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนงบประมาณในการซื้ออุปกรณ์ดับเพลิงอย่างเต็มที่ มีการบูรณาการจัดการร่วมกันทุกหน่วยงาน ส่งผลให้เครือข่ายจะมีความเข้มแข็งขึ้น

คำสำคัญ เครือข่าย,มีส่วนร่วม,ป้องกันและระงับอัคคีภัย

¹บทความนี้เรียบเรียงจากค้นคว้าอิสระเรื่องการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนใต้สะพานโซน 1 แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร

²นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สาธารณสุขในปัจจุบันทั้งภัยจากธรรมชาติและภัยที่เกิดจากการกระทำ ของมนุษย์ นับวันจะมี แนวโน้มความถี่และ ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นมหานครที่เป็นศูนย์กลาง ความเจริญในทุก ๆ ด้านของ ประเทศ และยังเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญของภูมิภาคอาเซียน ทั้งด้าน การค้า การขนส่ง การเกษตรกรรม การ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและบริการอื่น ๆ อีกจำนวนมาก ทำให้ประชากร ที่ดำเนินชีวิตอยู่ในกรุงเทพมหานครมีการ ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มีความเสี่ยงต่อการเกิด สาธารณภัยเพิ่มมากขึ้นด้วย กรุงเทพมหานคร ในฐานะองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีหน้าที่รับผิดชอบในการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครจึงต้องมี การเตรียมความพร้อมและรับมือกับสถานการณ์ สาธารณภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น โดยได้จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธา รณภัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2565 ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2565 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัย โดยได้มีการเตรียมพร้อมและประสานความร่วมมือในการปฏิบัติกับหน่วยงานภายใน ของ กรุงเทพมหานคร และหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน มูลนิธิและองค์การสาธารณกุศลต่าง ๆ ตั้งแต่ระยะเวลาก่อน เกิดภัยขณะเกิดภัยและหลังเกิดภัย ทั้งนี้เพื่อลดความเสี่ยงและผลกระทบจากสาธารณภัย ให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด และ ชุมชนได้สะพานโชน 1 แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ในความรับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยทุ่ง ครุ กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย 6 สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีขนาดพื้นที่ชุมชนที่ประเมิน 0.0288 ตาราง กิโลเมตร (18 ไร่) จำนวนประชากรในชุมชนที่ประเมิน ประชากรรวม 850 คน จำนวนครัวเรือนในชุมชนที่ประเมิน 187 หลังคาเรือน มูลค่าอาคารและสิ่งปลูกสร้างของชุมชนที่ประเมินโดยประมาณ 35 ล้านบาท เป็นชุมชนแออัดแห่งเดียวในพื้นที่ เขตทุ่งครุ มีการอาศัยอยู่ของประชากรอย่างหนาแน่น บ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านที่ปลูกสร้างด้วยไม้ หากเกิดเหตุเพลิงไหม้ทำให้ เกิดการติดต่อกลุกลามได้ง่ายและรวดเร็ว และเพื่อให้ลดการสูญเสียจากเหตุเพลิงไหม้ จึงจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายป้องกันและ ระงับอัคคีภัยขึ้นภายในชุมชนได้สะพานโชน 1 โดยอาศัยการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยจาก ภาครัฐในพื้นที่ คือสถานีดับเพลิงและกู้ภัยทุ่งครุ กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย 6 สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยในเรื่องการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนได้สะพานโชน 1 แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นมหานครขนาดใหญ่ เป็นเมืองหลวงของประเทศและ เป็นศูนย์กลางความเจริญทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง การศึกษา การคมนาคมขนส่ง การบริหารในด้านต่างๆ มี ประชากรอาศัยอยู่จำนวนมากและอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น การเพิ่มจำนวนประชากรและการย้ายถิ่นฐานมาสู่กรุงเทพมหานคร เพื่อเข้ามาประกอบอาชีพ ศึกษาต่อหรือเหตุผลอื่นๆ ส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อมของ กรุงเทพมหานคร จึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยของเมืองที่ดี เพื่อเป็นการป้องกันและลดความสูญเสีย ซึ่งปัจจุบันสาธารณภัยต่างๆ เกิดขึ้นบ่อยครั้งและทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอัคคีภัยซึ่งเป็นสาธารณภัยที่เกิดขึ้นได้ กับทุกสถานที่และส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นอย่างมาก และจากสถิติการเกิดสาธารณภัยของสำนัก ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พบว่า สาธารณภัยที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานครมากที่สุดคือ อัคคีภัยและชุมชนได้สะพานโชน 1 แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนแออัดที่มีความเสี่ยงที่จะเกิดอัคคีภัยสูง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนใต้สะพานโชน 1 แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนใต้สะพานโชน 1 แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนใต้สะพานโชน 1 แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการศึกษา (ขอบเขตด้านเนื้อหา ด้านประชากร ด้านพื้นที่ และด้านระยะเวลา)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. เครือข่าย
2. การมีส่วนร่วม
3. การพัฒนาเครือข่าย
4. การป้องกันและระงับอัคคีภัย

ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1. หัวหน้าสถานีดับเพลิงและกู้ภัยทุ่งครุ 1 คน
2. ผู้ช่วยหัวหน้าสถานีดับเพลิงและกู้ภัยทุ่งครุ 1 คน
3. หัวหน้าชุดปฏิบัติการประจำสถานีดับเพลิงและกู้ภัยทุ่งครุ 1 คน
4. ประธานชุมชนใต้สะพานโชน 1 1 คน
5. ประชาชนในชุมชนใต้สะพานโชน 1 2 คน

รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 6 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่

ชุมชนใต้สะพานโชน 1 แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้ทำการศึกษทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนกันยายน 2565 ถึง เดือนพฤศจิกายน 2565 ระยะเวลาประมาณ 3 เดือน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยของชุมชนใต้สะพานโชน 1 แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร
2. ได้ทราบสภาพปัญหาและอุปสรรคการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยของชุมชนใต้สะพานโชน 1 แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร
3. ได้นำแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายในการป้องกันและระงับอัคคีภัยของชุมชนใต้สะพานโชน 1 แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ให้ภาครัฐและภาคประชาชนใช้ในการพัฒนาเครือข่ายต่อไป

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีเครือข่าย

กาญจนา แก้วเทพ (2538) ได้ให้คำจำกัดความหมายของคำว่าเครือข่าย หรือ network ในภาษาอังกฤษ ว่า net หมายถึง ตาข่ายที่โยงใยถึงกันและพร้อมที่จะ work เมื่อต้องการใช้งาน ดังนั้น ความหมายของ เครือข่าย จึงหมายถึงรูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลายองค์กรที่ต่างก็มีทรัพยากรของตนเอง มีเป้าหมายมีวิธีการทำงาน และมีกลุ่มเป้าหมายของตนเอง บุคคล กลุ่ม หรือองค์กร เหล่านี้ ได้เข้ามาประสานงานกันอย่างมีระยะเวลานานพอสมควร แม้อาจไม่ได้มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็ตาม แต่ก็จะมีการวางรากฐานเอาไว้ (เปรียบเสมือนมีสายโทรศัพท์ต่อไว้) เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือ หรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่นๆ เพื่อแก้ไขปัญหา ก็สามารถติดต่อได้ทันที

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543:หน้า 28) กล่าวถึงเครือข่ายว่า หมายถึงการที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันใดๆ ได้ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากัน ภายใต้วัตถุประสงค์ หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดหมายเพื่อกิจกรรมต่างๆ เช่น การปฏิรูปการศึกษา โดยกลุ่มเครือข่ายนี้ ต้องมีการแสดงออกเป็นการลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน

นฤมล นิราธร (2543) กล่าวถึงเครือข่ายว่า เป็นการทำงานที่เป็นร่วมแบบของความร่วมมือหรือการพึ่งพาอาศัยกัน และกัน ดังนั้น เครือข่าย จึงหมายถึง รูปแบบการประสานงานกลุ่มของคน หรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือกัน โดยการติดต่อสื่อสารอาจทำได้ทั้งการผ่านศูนย์กลางหรือแม่ข่ายและการติดต่อโดยตรงระหว่างกลุ่ม ซึ่งมีการจัดรูปแบบหรือจัดระเบียบที่ยังคงความอิสระ โดยมีรูปแบบการรวมตัวกันแบบหลวมๆ ตามความจำเป็น หรือเป็นโครงสร้างที่มีความชัดเจนซึ่งนอกจากคำว่า เครือข่าย (network) ยังมีคำใกล้เคียงที่ใช้ความหมายคล้ายคลึงกัน เช่น แนวร่วมเชิงกลยุทธ์ (strategic alliance) หุ้นส่วนในการทำงาน (partner) หรือคำในอดีต เช่น คำว่า การประสานงานระหว่างองค์กร (inter organizational coordination) ซึ่งสิ่งสำคัญในการทำงานแบบเครือข่าย คือ การแสวงหารูปแบบขององค์กรที่มีความยืดหยุ่น มีโครงสร้างแนวราบ มีความเป็นอิสระต่อกัน สามารถตอบสนองต่อโลกที่มีปัญหา มีความสลับซับซ้อน เปลี่ยนแปลง และมีการแข่งขันสูง

แนวคิด ทฤษฎี ด้านการมีส่วนร่วม

อภิญญา กังสนารักษ์ (2544) ได้นำเสนอกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการ และร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
- 2) การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์วิธีการแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ
- 3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวก็ได้

กราเบรียล อัลมอนด์ และ ซิดนีย์ เวอร์บา (Grabrial Almond and Sidny Verba 1965) นิยาม วัฒนธรรมทางการเมืองออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประเภทคับแคบ (parochial politic culture) คือ คนในสังคมมีความโน้มเอียงต่อวิถีทางการเมืองน้อยมาก ทั้งในแง่การรู้จัก ความรู้สึก และการประเมินค่า ไม่ว่าจะเกี่ยวกับระบบการเมือง สถาบัน บุคคล และนโยบาย กล่าวคือ บุคคลแทบจะไม่มีความสัมพันธ์กับระบบการเมืองเลย ไม่คิดว่าการเมืองจะตอบสนองความต้องการ หรือกระทบการดำรงชีวิตได้ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบมักจะปรากฏในสังคมที่ไม่มีการแบ่งแยกบทบาททางการเมืองออกจากบทบาทอื่น เช่น การเป็นหัวหน้าเผ่า เป็นการผสมผสานบทบาทต่างๆ ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนาไว้ด้วยกัน ความโน้มเอียงทางการเมืองของคนในสังคมจึงแยกไม่ออกจากความโน้มเอียงทางสังคม หรือศาสนาในสังคมที่เริ่มมีการแบ่งแยกบทบาทหน้าที่แล้ว ก็ยังคงมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบอยู่ แต่จะเป็นด้านความรู้สึก และการประเมินค่ามากกว่าด้านการรับรู้
2. วัฒนธรรมทางการเมืองประเภทไพร่ฟ้า (subject political culture) คือ เมื่อคนส่วนใหญ่ในสังคมรู้จักสถาบันทางการเมือง และมีความรู้สึกต่อมัน ไม่ว่าจะในแง่บวก หรือลบ อีกทั้งสามารถประเมินค่าว่ามันชอบธรรมหรือไม่ แต่เขาจะมีความสัมพันธ์ต่อระบบการเมืองโดยทั่วไป และกับปัจจัยนำออกของมันเท่านั้น คืออยู่ในฐานะผู้รอรับผลจากระบบการเมือง โดยไม่เข้าไปมีส่วนในการเสนอความต้องการของตนต่อระบบ โดยมองว่าตัวเองแทบจะไม่มีอิทธิพลใดๆ ต่อระบบ คอยแต่จะรับผลกระทบจากระบบ คือเป็นบุคคลที่รู้เรื่องราวเกี่ยวกับอำนาจรัฐและยอมรับมัน แต่ไม่รู้ว่าตัวเองจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยผ่านช่องทาง กลไก หรือสถาบันใด
3. วัฒนธรรมทางการเมืองประเภทมีส่วนร่วม (participant political culture) คือ เมื่อคนในสังคมมีความรู้ ความรู้สึกเกี่ยวกับระบบการเมือง และมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีบทบาททางการเมืองในสภาพความเป็นจริงไม่มีสังคมใดมี

วัฒนธรรมทางการเมืองเหมือนกับตัวแบบบริสุทธ์ดังกล่าวข้างต้นเสียทีเดียว หรือมีวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างเดียวกันทั้งสองสิ่งที่เป็นไปได้มากกว่าคือ การมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสม คือ

1) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ-ไพร่ฟ้า (parochial-subject) คือ ประชาชนพลเมืองเริ่มผูกพันกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบน้อยลง และเริ่มมีความจงรักภักดีต่อสถาบันทางการเมืองปกครองส่วนกลางมากขึ้น แต่ความสำนึกว่าตนเองเป็นพลังทางการเมืองอย่างหนึ่งยังมีอยู่น้อย มีการยอมรับนับถือ และปล่อยให้สิทธิชนทางการเมืองทำการปกครองไปโดยไม่เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

2) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า-มีส่วนร่วม (subject-participant) คือ ประชาชนพลเมืองแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ พวกที่มีความเข้าใจถึงบทบาททางด้านกรนำเข้ามา และมีความรู้สึกไวต่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองทุกชนิด และมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมทางการเมือง กับอีกพวกหนึ่งที่ยังคงยอมรับในอำนาจของอภิสิทธิ์ชนทางการเมือง และมีความเฉื่อยชาทางการเมือง

3) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ-มีส่วนร่วม (parochial-participant) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศที่แต่เดิมอำนาจของรัฐบาลกลางอ่อน มีท้องถิ่นที่มีวัฒนธรรมแบบคับแคบอยู่มาก เมื่อจะเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบสมัยใหม่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม จึงเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมใหม่ กับวัฒนธรรมเก่าที่คับแคบ ความผูกพันกับวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มชนที่คับแคบจะเข้ามามีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการกิจในโครงสร้างทางการเมืองการปกครองสมัยใหม่ ทางด้านการเมือง เช่น พรรคการเมือง และทั้งทางด้านการปกครอง เช่น ระบบราชการ จนสถาบันเหล่านี้ขาดประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ของมัน

แนวคิด ทฤษฎีปัญหาและอุปสรรค

ปารีชาต วิลัยเสถียร (2543: หน้า 166) ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านนโยบายและองค์กรของรัฐ สามารถแบ่งได้ 2 ระดับ คือ

1.1 ระดับนโยบาย โครงสร้างทางการบริหาร โครงสร้างทางสังคม พบว่า

1.1.1 นโยบายของรัฐไม่เอื้อต่อการพัฒนา

1.1.2 อำนาจในการตัดสินใจรวมศูนย์ที่ส่วนกลางไม่ได้กระจายอำนาจให้แก่ประชาชน

1.1.3 โครงสร้างอำนาจทางการเมือง การบริหาร และระบบเศรษฐกิจ อยู่ในกลุ่มนายทุน

1.2 ระดับปฏิบัติ พบว่า

1.2.1 เจ้าหน้าที่ไม่มีความเข้าใจ และไม่มีทักษะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.2.2 เจ้าหน้าที่ไม่มีจิตวิทยาในการปฏิบัติงาน และไม่มีความเสียสละที่จะทำงานเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

1.2.3 ขาดการประชาสัมพันธ์ และให้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

1.2.4 ความล่าช้าในการปฏิบัติงานของข้าราชการ

1.2.5 ขาดการประสานงานและระบบการติดตามประเมินผล

2. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประชาชน แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มผู้นำ พบว่า

2.1.1 ผู้นำ ไม่มีความเข้มแข็ง ทำให้ชาวบ้านขาดความเชื่อถือและศรัทธา

2.1.2 ผู้นำครอบงำความคิดเห็นของชาวบ้าน

2.1.3 การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนของผู้นำ

2.2 กลุ่มประชาชนทั่วไป พบว่า

2.2.1 ชาวบ้านมีภาระด้านการประกอบอาชีพ ด้านครอบครัว และด้านสุขภาพ

2.2.2 ชาวบ้านขาดทุนทรัพย์ และวัสดุอุปกรณ์ ในการปฏิบัติงาน

2.2.3 ชาวบ้านเกิดความขัดแย้งในด้านความคิดเห็น และผลประโยชน์ทำให้ขาดความสามัคคี และเกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก

2.2.4 ชาวบ้านมีความเห็นไม่ตรงกัน

2.2.5 ชาวบ้านขาดการศึกษา ขาดความรู้ด้านวิทยาการต่าง ๆ

2.2.6 ชาวบ้านขาดความเชื่อมั่น และไม่กล้าแสดงความคิดเห็น

2.2.7 ชาวบ้านไม่สนใจและไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม

3. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครอง

3.1 ด้านการเมือง

3.1.1 ขาดการกระจายอำนาจ

3.1.2 ระบบการเมืองถูกควบคุมโดยคนกลุ่มน้อย

3.2 ด้านเศรษฐกิจ

3.2.1 กระบวนการผลิต และปัจจัยการผลิต อยู่ภายใต้ระบบทุนนิยม

3.2.2 กลไกของรัฐควบคุมระบบเศรษฐกิจอย่างเข้มงวด

3.2.3 ขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากร

3.3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

- 3.3.1 การแบ่งแยกเชื้อชาติ ภาษา เพศ และอายุ
- 3.3.2 การไม่รู้อันเกิดจากการไร้การศึกษา
- 3.3.3 ความยากจนตกอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์
- 3.3.4 การครอบงำของผู้นำ และการแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว

แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาเครือข่าย

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (2548: หน้า 149) กล่าวว่า มีปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย ในที่นี้จะกล่าวถึงปัจจัยต่างๆ ซึ่งมีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของเครือข่ายที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย ดังนี้

ปัจจัยภายใน ที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย ได้แก่ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน จิตสำนึกต่อส่วนรวมของปัจเจกบุคคล การมีผู้นำเครือข่ายที่ความรู้ ความสามารถ การมีระบบการบริหารจัดการในเครือข่ายที่เป็นระบบหรือมีกลไกที่เหมาะสมกับเครือข่าย การมีระบบสารสนเทศ ข้อมูล ระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การมีพันธมิตรที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน การจัดการและการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง การเสริมภูมิความรู้และขอรับการทางปัญญา และการมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง

ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น แหล่งทุน สถาบันวิชาการ หน่วยงานวิจัย และกองทุนสนับสนุนต่างๆ การมีเวทีสาธารณะ ขบวนการประชาสังคม และสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการรวมพลังของเครือข่าย เช่น เหตุการณ์ทางธรรมชาติ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นต้น

ข้อมูลพื้นฐานของการป้องกันและระงับอัคคีภัย

สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แบ่งการป้องกันและระงับอัคคีภัย ออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย

1. การป้องกันก่อนเกิดเหตุ เป็นการเตรียมความพร้อมป้องกันภัยด้วยทรัพยากรทุกด้าน ทั้งด้าน บุคลากร อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ โดยดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ เพื่อป้องกันอัคคีภัยและสาธารณภัยต่าง ๆ ให้กับประชาชน ดังนี้
 - การตรวจสอบอาคารและพื้นที่เสี่ยงภัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยได้ดำเนินการตรวจสอบ อาคารสูง อาคารขนาดใหญ่ พิเศษ และอาคารชุมนุมคน รวมทั้งพื้นที่ย่านที่มีความเสี่ยง เช่น บริเวณเชียงใหม่ ถนนสายไหม สถานีจำหน่ายและสะสมน้ำมันเชื้อเพลิงหรือแก๊ส เป็นต้น
 - โครงการอบรมให้ความรู้ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ฝึกซ้อมระงับอัคคีภัยตลอดจน ฝึกซ้อมการอพยพหนีไฟแก่เด็กและเยาวชนทั้งโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครและนอกสังกัดทุกโรงเรียน ตามที่ร้องขอ
 - การอบรมให้ความรู้ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงฝึกซ้อมการอพยพหนีไฟให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนประชาชนทั่วไป

- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเฉพาะในชุมชน ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยการอบรมให้ความรู้การฝึกซ้อมต่าง ๆ ให้กับประชาชนในชุมชน ตลอดจน ศาสนสถานต่าง ๆ ในพื้นที่ พร้อม จัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัคร
 - การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบแนวทางปฏิบัติ ในกรณีที่เกิดอัคคีภัยและวิธีการปฏิบัติตนเมื่อเกิดอัคคีภัยผ่านสื่อต่าง ๆ การรณรงค์แจกจ่ายแผ่นพับ แผ่นปลิว ให้ประชาชนได้รับความรู้ ทั้งในช่วงเวลาปกติ และช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ ได้แก่ เทศกาลปีใหม่ ตรุษจีน สงกรานต์ ลอยกระทง ฯลฯ
 - การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในสังกัดเพื่อเพิ่มความรู้ ความสามารถ ทักษะและความชำนาญในการ ปฏิบัติงาน รวมทั้งการศึกษาดูงานทั้งในและนอกประเทศ
 - โครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มพลังมวลชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ โดยทำการฝึกอบรมให้ ความรู้สนับสนุน อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ
2. ด้านการระงับเหตุ สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการดำเนิน ภารกิจดังกล่าวโดยตรง จึงได้จัดทำแผนเผชิญเหตุ โดยสนธิกำลังระหว่างหน่วยงานในสังกัด และหน่วยงานภายนอก เพื่อให้การเข้าดับเพลิงและจัดการสาธารณภัยทุกประเภทเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และทันเหตุการณ์ รวมทั้งร่วมกับชุมชนต่าง ๆ ในการจัดทำแผนอพยพหนีไฟในชุมชน นอกจากนี้ ยังได้กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติของกรุงเทพมหานคร โดยจัดตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานระหว่าง หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก กรณีเมื่อเกิดเหตุภัยพิบัติร้ายแรง
3. ด้านการฟื้นฟูและสงเคราะห์ โดยการให้การสงเคราะห์ผู้ประสบภัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้ง 50 สำนักงานเขต เช่น การมอบถุงยังชีพ เครื่องอุปโภคบริโภค เงินทุนประกอบอาชีพ ค่ารักษาพยาบาล เงินปลอบขวัญ ค่าจัดการศพ ค่าที่พักชั่วคราว เป็นต้น เพื่อช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อน ให้แก่ผู้ประสบภัยในเบื้องต้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยศึกษาเรื่อง การสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนใต้สะพานโชน 1 แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 วิธี

1.การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

เป็นการเก็บข้อมูลจากสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – Structured Interview) คือ เป็นการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะแบบปลายเปิด(Open-ended) โดยจะมีการใช้คำสำคัญ (Keywords) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสัมภาษณ์ รวมทั้งจะมีการเตรียมหัวข้อหรือแนวคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลอย่างกว้างขวาง ทำให้ผู้ศึกษาวิจัยได้รับข้อมูลครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาได้มากยิ่งขึ้น

2.การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นการเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) คือ การค้นคว้าหาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร บทความวิชาการ เอกสารเผยแพร่ของ หน่วยงาน เอกสารบันทึกรายงานการประชุม กฎหมาย ระเบียบของทางราชการที่มีการตีพิมพ์และเผยแพร่

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) คือ การค้นคว้าหาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร บทความวิชาการ เอกสารเผยแพร่ของ หน่วยงาน เอกสารบันทึกรายงานการประชุม กฎหมาย ระเบียบของทางราชการที่มีการตีพิมพ์และเผยแพร่ และการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) คือ เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกต ในที่นี้ ก็คือ ตัวผู้ศึกษาวิจัยเอง เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม เพื่อเข้าไปศึกษากระบวนการดำเนินกิจกรรม เพิ่มโอกาสในการสังเกตอย่างใกล้ชิด เพื่อวิเคราะห์ถึงการทำงานลักษณะวิธีแนวทางการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัย โดยการเข้าไปอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน เป็นต้น เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured Interview) คือ เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด โดยจะมีการใช้คำสำคัญ (Keywords) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสัมภาษณ์ รวมทั้งจะมีการเตรียมหัวข้อหรือคำถามปลายเปิด โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้คำตอบตามคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ เมื่อได้วิเคราะห์ข้อมูลแล้วจะนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาบรรยายเชิงพรรณนาต่อไป

การวิเคราะห์ผลการศึกษา

ผลจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนใต้สะพานโชน 1 แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร

ชุมชนใต้สะพานโชน 1 และ สถานีดับเพลิงและกู้ภัยทุ่งครุ ได้มีส่วนร่วมกันตั้งแต่การที่จะคิดริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ในการที่จะสร้างเครือข่ายการป้องกันและระงับอัคคีภัยขึ้นมา โดยการลงพื้นที่พบปะพูดคุยกับประธานชุมชนและสมาชิกภายในชุมชน มีการสำรวจ ตรวจสอบตราพื้นที่โดยรอบของชุมชนอย่างละเอียดและสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการสำรวจแหล่งน้ำที่ใช้ในการดับเพลิง เช่น การลงพื้นที่สำรวจความพร้อมของประปาหัวแดงของเจ้าหน้าที่โดยมีสมาชิกในชุมชนคอยนำไปสำรวจในพื้นที่ การสำรวจพื้นที่ทางถนนว่ามีความคับแคบหรือไม่อาจส่งผลทำให้รถดับเพลิงเข้าถึงที่เกิดเหตุลำบาก การสำรวจพื้นที่จุดรวมพลไว้ใช้เป็นพื้นที่สำหรับอพยพคนในชุมชนกรณีเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ขึ้นมาในชุมชน การเข้าไปสอบถามประวัติการเกิดเหตุเพลิงไหม้ในชุมชนได้รับความร่วมมือจากประธานชุมชนและสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างดี เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลหาสาเหตุที่เกิดเพลิงไหม้มาใช้เป็นแนวทางป้องกันในอนาคต การสำรวจกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก สตรีมีครรภ์ คนพิการ คนชราในชุมชน ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้หากมีเหตุเพลิงไหม้ขึ้นมาจะได้มีข้อมูลไว้สำหรับการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางเป็นอันดับแรกหากเกิดเหตุขึ้น การลงพื้นที่สำรวจอุปกรณ์ดับเพลิงภายในชุมชน เช่น ถังดับเพลิง เครื่องสูบน้ำดับเพลิงชนิดหาลบหามาว่ามีสภาพความพร้อมในการใช้งานหรือไม่ เป็นต้น ได้มีส่วนร่วมในขั้นการ

วางแผน กำหนดวัตถุประสงค์วิธีการแนวทางการดำเนินงานในการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัย โดยมีส่วนร่วมกัน ตั้งแต่การประสานงานกันระหว่างประธานชุมชนและสถานีดับเพลิงและกู้ภัยทุ่งครุ และการมีส่วนร่วมในการเข้าศึกษาเรียนรู้ของสมาชิกภายในชุมชน ในการจัดทำแผนการป้องกันและระงับอัคคีภัยชุมชน มี 3 แผน ดังนี้

1.แผนก่อนเกิดเหตุ สถานีดับเพลิงและกู้ภัยทุ่งครุ จัดเจ้าหน้าที่เข้าให้คำแนะนำสมาชิกในชุมชนได้สะพานโซน 1 ปีละ 1 ครั้ง ในการสำรวจตรวจตรา ตรวจสอบบำรุงรักษาอุปกรณ์ดับเพลิงในชุมชน เช่น แผนการตรวจสอบสภาพและการบำรุงดูแลรักษาถังดับเพลิงที่มีอยู่ในชุมชน เป็นต้น มีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้นแก่สมาชิกในชุมชน เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเกิดของไฟ การแบ่งประเภทของไฟ การป้องกันแหล่งกำเนิดเพลิงไหม้ วิธีการดับเพลิงประเภทต่างๆ การใช้อุปกรณ์ดับเพลิงชนิดต่างๆ การอพยพไปยังที่จุดรวมพล การเอาตัวรอดขณะเกิดเหตุเพลิงไหม้ และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างถูกวิธี เป็นต้น มีการประชาสัมพันธ์ รมณรงค์กิจกรรม 5 ส.ในชุมชน แจกจ่ายเอกสารแผ่นพับอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย

2.แผนขณะเกิดเหตุ เมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้เบื้องต้นให้สมาชิกในชุมชนใช้อุปกรณ์ดับเพลิงที่มีอยู่ชุมชนช่วยเหลือร่วมมือกันระงับเหตุเพลิงไหม้ก่อนและหากเกิดการติดต่อกุลกลามไม่สามารถทำการดับเพลิงได้ให้ติดต่อประสานกับสถานีดับเพลิงและกู้ภัยทุ่งครุเข้าทำการระงับเหตุทันทีและทำการอพยพออกจากพื้นที่เกิดเหตุไปยังพื้นที่จุดรวมพลทันทีพร้อมทั้งช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางเป็นอันดับแรก ตามที่ได้ฝึกอบรมให้ความรู้มาจากเจ้าหน้าที่สถานีดับเพลิงและกู้ภัยทุ่งครุฝึกอบรมแนะนำให้ตามแผนก่อนเกิดเหตุ

3.แผนหลังเกิดเหตุ เป็นการฟื้นฟูและสงเคราะห์ โดยการให้การสงเคราะห์ผู้ประสบภัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีสำนักงานเขตทุ่งครุและสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทำการฟื้นฟูและสงเคราะห์ เช่น การมอบถุงยังชีพ เครื่องอุปโภคบริโภค เงินทุนประกอบอาชีพ ค่ารักษาพยาบาล เงินปลอบขวัญ ค่าจัดการศพ ค่าที่พักชั่วคราว เป็นต้น เพื่อช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อน ให้แก่ผู้ประสบภัยในเบื้องต้น

ได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการในการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนโดยมีการลงพื้นที่พบปะพูดคุยกับประธานชุมชนและสมาชิกภายในชุมชน มีการสำรวจ ตรวจตราพื้นที่โดยรอบของชุมชนอย่างละเอียดและสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการสำรวจแหล่งน้ำที่ใช้ในการดับเพลิง เช่น การลงพื้นที่สำรวจความพร้อมของประปาหัวแดงของเจ้าหน้าที่โดยมีสมาชิกในชุมชนคอยนำไปสำรวจในพื้นที่ การสำรวจพื้นที่ทางถนนว่ามีความคับแคบหรือไม่อาจส่งผลทำให้รถดับเพลิงเข้าถึงที่เกิดเหตุลำบาก การสำรวจพื้นที่จุดรวมพลไว้ใช้เป็นพื้นที่สำหรับอพยพคนในชุมชนกรณีเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ขึ้นมาในชุมชน การเข้าไปสอบถามประวัติการเกิดเหตุเพลิงไหม้ในชุมชนได้รับความร่วมมือจากประธานชุมชนและสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างดี เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลหาสาเหตุที่เกิดเพลิงไหม้มาใช้เป็นแนวทางป้องกันในอนาคต การสำรวจกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็กสตรีมีครรภ์ คนพิการ คนชราในชุมชน ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้หากมีเหตุเพลิงไหม้ขึ้นจะได้มีข้อมูลไว้สำหรับการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางเป็นอันดับแรกหากเกิดเหตุขึ้น การลงพื้นที่สำรวจอุปกรณ์ดับเพลิงภายในชุมชน เช่น ถังดับเพลิง เครื่องสูบน้ำดับเพลิงชนิดหาลบว่ามีสภาพความพร้อมในการใช้งานหรือไม่ เป็นต้น และตามแผนก่อนเกิดเหตุ เช่น สถานีดับเพลิงและกู้ภัยทุ่งครุ จัดเจ้าหน้าที่เข้าให้คำแนะนำสมาชิกในชุมชนได้สะพานโซน 1 ปีละ 1 ครั้ง ในการสำรวจตรวจตรา ตรวจสอบบำรุงรักษาอุปกรณ์ดับเพลิงในชุมชน เช่น แผนการตรวจสอบสภาพและการบำรุงดูแลรักษาถังดับเพลิงที่มีอยู่ในชุมชน เป็นต้น มีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้นแก่สมาชิกในชุมชน เช่น การเรียนรู้

เกี่ยวกับทฤษฎีการเกิดของไฟ การแบ่งประเภทของไฟ การป้องกันแหล่งกำเนิดเพลิงไหม้ วิธีการดับเพลิงประเภทต่างๆ การใช้อุปกรณ์ดับเพลิงชนิดต่างๆ การอพยพไปยังที่จุดรวมพล การเอาตัวรอดขณะเกิดเหตุเพลิงไหม้ และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างถูกวิธี เป็นต้น มีการประชาสัมพันธ์ รมรณรงค์กิจกรรม 5 ส.ในชุมชน แจกจ่ายเอกสารแผ่นพับอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย ได้มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลที่เกี่ยวข้องในการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชน โดยมีสารลงพื้นที่ติดตามประเมินผลว่าเมื่อมีเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยแล้วนั้น สามารถทำให้การเกิดเหตุอัคคีภัยลดน้อยลงมาน้อยเพียงใด ตรวจสอบตรา ตรวจสอบเยี่ยม สอบถามสภาพปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นหาสาเหตุ เพื่อที่จะได้ร่วมกันคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหา นำกลับมารวบรวมวางแผนกันให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และร่วมกันดำเนินการต่อไปให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนโซน 1 ต่อไป

ผลจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาและอุปสรรคการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนใต้สะพานโซน 1 แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร

ปัญหาด้านนโยบายและองค์กรของรัฐที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชน เช่น การที่ชุมชนขาดการสนับสนุนงบประมาณการซื้ออุปกรณ์ในการดับเพลิงจากภาครัฐทำให้มีอุปกรณ์ไม่เพียงพอในการใช้งานกรณีเกิดเหตุเพลิงไหม้ขึ้น การขาดแคลนอัตรากำลังพลเจ้าหน้าที่ทำให้การลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ในการอบรมให้ความรู้ในการป้องกันและระงับอัคคีภัย ปีละ 1 ครั้ง น้อยเกินไป ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนไม่สามารถใช้งานอุปกรณ์ดับเพลิงได้อย่างมีประสิทธิภาพในกรณีที่เกิดเหตุเพลิงไหม้ขึ้นได้ การที่เจ้าหน้าที่สำรวจแหล่งน้ำ ประปาหัวแดงแล้วชำรุดแต่สถานีดับเพลิงและกู้ภัยทุ่งครุไม่ได้มีอำนาจในการเข้าไปซ่อมแซมหรือแก้ไขประปาหัวแดงได้เอง โดยต้องอาศัยหน่วยงานภายนอกผู้รับผิดชอบประปาหัวแดงโดยตรงเข้ามาแก้ไขหรือซ่อมแซม คือ การประสานครหลวง ทำให้บางครั้งเกิดความล่าช้าในการแก้ไขหรือซ่อมแซมได้ ขาดการทำงานอย่างบูรณาการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานเขตทุ่งครุ และสถานีดับเพลิงและกู้ภัยทุ่งครุ เช่น สำนักงานเขตทุ่งครุนำอุปกรณ์ดับเพลิงไปมอบให้แก่ชุมชนใต้สะพานโซน 1 แต่ไม่ได้ติดตั้งตามบ้านเรือนประชาชนให้เรียบร้อยหรือไม่ได้มอบเงินให้แก่ชุมชนไว้ใช้สำหรับติดตั้งถังดับเพลิงและสำนักงานเขตอาจไม่มีความชำนาญในการแนะนำวิธีการใช้ถังดับเพลิง วิธีการติดตั้งถังดับเพลิงหรือวิธีการบำรุงดูแลรักษาถังดับเพลิงอย่างถูกวิธี ทำให้ถังดับเพลิงส่วนใหญ่ต้องนำไปเก็บไว้ในห้องเก็บของภายในชุมชน จึงต้องให้หน่วยงานภาครัฐทำงานร่วมกันแบบบูรณาการจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประชาชนมีผลต่อการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชน เช่น สมาชิกในชุมชนขาดความตระหนักเกี่ยวกับภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากอัคคีภัย จึงทำให้ขาดความร่วมมือในการเข้าร่วมอบรมเรียนรู้เกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้นจากสมาชิกภายในชุมชน ส่วนสมาชิกที่มีกำลังและเรี่ยวแรงก็ต้องออกไปทำมาหากินด้านนอกชุมชนเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวว่าจะกลับเข้าบ้านพักในชุมชนก็มีแต่ค่า เหลือแต่เด็ก คนชรา และผู้พิการ ที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนในช่วงเวลากลางวันเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ขาดแคลนกำลังคนที่จะเป็นเครือข่ายคอยเฝ้าระวังป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนหากมีเหตุเพลิงไหม้ขึ้นอาจมีความสูญเสียเป็นอย่างมาก ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมมีผลต่อการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชน เช่น สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนยากจนหาเช้ากินค่ำทำงานรับจ้างรายวันบ้างหาของเก่ามาขายบ้าง จึงทำให้ทุกคนต้องดิ้นรนเพื่อหารายได้เพื่อนำไปเลี้ยงดูครอบครัว หากจะหยุดงานเพื่อมาเข้าร่วมเครือข่ายการป้องกันและระงับอัคคีภัยก็จะทำให้ขาดรายได้ ส่งผลให้มีสมาชิกชุมชนเพียงไม่กี่คนที่สนใจเข้าร่วมเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัย ส่วนสังคมสภาพความเป็นอยู่ก็เป็นชุมชนแออัด เป็นบ้านหลังเล็กๆ ที่ปลูกด้วยไม้เป็นส่วนใหญ่ปลูกติดกันหลายหลัง ระดับการศึกษาของสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่ก็ไม่ได้สูงจึงส่งผลให้คุณภาพชีวิตไม่สูงมาก ด้านวัฒนธรรมสมาชิกชุมชน

ส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัวไม่มีเวลาว่างมาเข้าร่วมกับเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัย เพราะมีความเชื่อว่ามันคงไม่เกิดกับชุมชนหรือบ้านของตัวเอง ควรเอาเวลาว่างไปทำมาหากินเพื่อเลี้ยงดูครอบครัวดีกว่า

ผลจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนใต้สะพานโชน 1 แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร

แนวทางที่จะพัฒนาเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัย ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้ นั้นมี ดังนี้ ต้องเริ่มพัฒนาจากคนคือ เสริมสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นหากเกิดเหตุเพลิงไหม้ขึ้นมาในชุมชน เมื่อสมาชิกในชุมชนมีความตระหนักถึงภัยแล้วก็ส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้นให้แก่สมาชิกในชุมชน และให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ดับเพลิงให้แก่ชุมชนอย่างเต็มที่ เมื่อมีทั้งคน อุปกรณ์ และความรู้แล้วก็สามารถที่จะบริหารจัดการกับเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการบูรณาการจัดการร่วมกันทุกหน่วยงานในพื้นที่เพื่อที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม เมื่อสมาชิกในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีก็ส่งผลให้มีคนอยากเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยเพิ่มขึ้น เมื่อมีสมาชิกเครือข่ายเพิ่มขึ้นก็ส่งผลให้เครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนเข้มแข็งขึ้น และช่วยลดความสูญเสียทั้งด้านชีวิตและทรัพย์สินที่จะเกิดขึ้นได้

อภิปรายผลการศึกษา

ชุมชนใต้สะพานโชน 1 และ สถานีดับเพลิงและกู้ภัยทุ่งครุ ได้มีส่วนร่วมกันตั้งแต่การที่จะคิดริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ในการที่จะสร้างเครือข่ายการป้องกันและระงับอัคคีภัยขึ้นมา เช่น การลงพื้นที่ที่พบปะพูดคุยกับประธานชุมชนและสมาชิกภายในชุมชน มีการสำรวจแหล่งน้ำที่ใช้ในการดับเพลิง มีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์วิธีการแนวทางการดำเนินงานในการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัย เช่น มีส่วนร่วมกันประสานงานกันในการจัดทำแผนการป้องกันและระงับอัคคีภัยชุมชน 3 แผน มีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการในการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชน เช่น มีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้นแก่สมาชิกในชุมชน และมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลที่เกี่ยวข้องในการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชน เช่นมีการลงพื้นที่ติดตามประเมินผลว่าเมื่อมีเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยแล้วนั้น สามารถทำให้การเกิดเหตุอัคคีภัยลดน้อยลงมากน้อยเพียงใด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอภิญา กังสนารักษ์ (2544) ได้นำเสนอกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ 2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์วิธีการแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยากรที่จะใช้ในโครงการ 3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันได้

สภาพปัญหาและอุปสรรคการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชน นั้น มี สภาพปัญหาหลัก 3 ด้าน 1.ปัญหาด้านนโยบายและองค์กรของรัฐที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชน เช่น การที่ชุมชนขาด

การสนับสนุนงบประมาณการซื้ออุปกรณ์ในการดับเพลิง การขาดแคลนอัตรากำลังพลเจ้าหน้าที่ 2. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประชาชนมีผลต่อการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชน เช่น สมาชิกในชุมชนขาดความตระหนักเกี่ยวกับภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากอัคคีภัย 3. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมมีผลต่อการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชน เช่น คนในชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนหาเช้ากินค่ำ สังคมความเป็นอยู่เป็นชุมชนแออัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543) ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน สรุปได้ดังนี้ 1. ปัญหาด้านนโยบายและองค์กรของรัฐ 2. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประชาชน 3. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสอดคล้องกับทฤษฎีของอัลมอนด์ และ เวอร์บา (Gabriel A. Almond & Sidney Verba, 1956) ได้นิยามวัฒนธรรมทางการเมืองไว้ดังนี้ 1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำคืบ เช่น สมาชิกในชุมชนบางคนก็ไม่ได้ให้ความสนใจความร่วมมือน้อยเกี่ยวกับระบบที่ต้องทำงานร่วมกับทางหน่วยงานภาครัฐเลยสนใจแต่ปากท้องของตัวเอง 2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า เช่น สมาชิกในชุมชนบางคนก็เชื่อฟังและปฏิบัติตามที่หน่วยงานภาครัฐเข้าไปแนะนำ แต่ก็ไม่กล้าที่จะแสดงออกหรือเสนอความคิดเห็นต่างได้แต่ปฏิบัติตามอย่างเดียวไม่ได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ติดตามประเมินผล ใดๆ 3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม เช่น มีสมาชิกส่วนน้อยมากที่มีจิตสำนึกที่คิดว่าตนเองต้องเข้ามีส่วนร่วม เห็นความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนของตนเอง แต่หากมองภาพรวมของสมาชิกในชุมชนได้สะพานโซน 1 มองว่าเป็นการมีวัฒนธรรมการเมืองแบบผสม 1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำคืบผสมไพร่ฟ้า 2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมมีส่วนร่วม 3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำคืบผสมมีส่วนร่วม

แนวทางที่จะพัฒนาเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัย ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้ นั้นมี ดังนี้ ต้องเริ่มพัฒนาจากคนคือ เสริมสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นหากเกิดเหตุเพลิงไหม้ขึ้นมาในชุมชน การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้นให้แก่สมาชิกในชุมชน และให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ดับเพลิงให้แก่ชุมชนอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระมหาสุทิตย์ อาภากร (2548) กล่าวว่า มีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของเครือข่ายที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย ดังนี้ ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย ได้แก่ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน จิตสำนึกต่อส่วนรวมของปัจเจกบุคคล การมีผู้นำเครือข่ายที่ความรู้ ความสามารถ การมีระบบการบริหารจัดการในเครือข่ายที่เป็นระบบหรือมีกลไกที่เหมาะสมกับเครือข่าย การมีระบบสารสนเทศ ข้อมูล ระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การมีพันธมิตรที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน การจัดการและการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง การเสริมภูมิความรู้และขอรับการทางปัญญา และการมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง

ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น แหล่งทุน สถาบันวิชาการ หน่วยงานวิจัย และกองทุนสนับสนุนต่างๆ การมีเวทีสาธารณะ ขบวนการประชาสังคม และสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการรวมพลังของเครือข่าย เช่น เหตุการณ์ทางธรรมชาติ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาการสร้างเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนใต้สะพานโซน 1 แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร

ควรให้สมาชิกในชุมชนเกิดการตื่นตัว ตระหนักถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นหากเกิดเพลิงไหม้ชุมชนเพราะหากเกิดเพลิงไหม้ในชุมชนแออัดเช่นนี้คงติดต่อกูลูกหลานสร้างความเสียหายได้อย่างมากมายแน่นอน และควรให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

เข้าไปดำเนินการให้ความรู้อบรมหลากหลายมุมมอง เพื่อให้สมาชิกในชุมชนเกิดความตระหนักว่าการมีเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยนั้นมีความสำคัญมากเพียงใดและก่อให้เกิดประโยชน์อะไรแก่ชุมชนบ้าง สุดท้ายทั้งภาครัฐและภาคประชาชนควรมีส่วนร่วมกันในการพัฒนาเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชน ทั้งด้านงบประมาณ การหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน การร่วมกันวางแผน ร่วมกันทำกิจกรรม และร่วมกันติดตามประเมินผล เพื่อให้เครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนได้สะพานโซน 1 นั้นมีความสามารถที่จะดูแลปกป้องชุมชนตัวเองได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1.ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงภัยที่เกิดจากอัคคีภัย
- 2.ควรศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนอยากเข้าร่วมเครือข่ายป้องกันและระงับอัคคีภัย

บรรณานุกรม

กรุงเทพมหานคร สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.(2565).แผนปฏิบัติการประจำปี 2565 สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.ค้นเมื่อ 24 กันยายน 2565

จาก <http://www.oic.go.th>

กาญจนา แก้วเทพ.(2538). เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน.กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.(2543).การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา.กรุงเทพมหานคร : บริษัท ชัคเซสมิเดีย จำกัด

นฤมล นิราธร.(2543).การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ.กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2543).กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.กรุงเทพมหานคร:สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร (อบอู่). (2548).เครือข่ายธรรมชาติ ความรู้ การจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

อภิญา กังสนารักษ์. (2544). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิภาพระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Gabriel A. Almond & Sidney Verba. (1965). The Civic Culture : Political Attitudes and Democracy in Five Nations. Boston: Little Brown & Company.